

Γιόκο Ογκάουα Απώλεια των πραγμάτων, λέξεων και ms μνήμη8

Media: TA NEA ZABBATOKYPIAKO Page: 108-109 Published at: 12-06-2021
Author: Surface: 1195.01 cm² Circulation: 24590
Subjects:

ΓΡΑΦΕΙΟ ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΜΟΛΙΝΟΣ

Κατ' αρχήν μοιάζει με σκοτεινό «γκόθικ» παραμύθι. Σε ένα από τα πολλά νησιά της Ιαπωνίας, τα πράγματα χάνονται αιφνιδιαστικά το ένα μετά το άλλο. Μιλάμε για απτά αντικείμενα της καθημερινότητας – σκεύη, βοηθήματα, αζέσουάρ, ημερολόγια, πολύτιμοι λίθοι – αλλά και για φυσικά στοιχεία, όπως οι τριανταφυλλίες και τα πουλιά. Πρόκειται για εξαφανίσεις που συμβαίνουν καθ' ολοκλήριαν, απροειδοποίητα και εντελώς τυχαία. Δεν απομένει λ.χ. ούτε ένα πουλί στο νησί και ως συνέπεια αυτού, ο ορνιθολόγος πατέρας της πρωταγωνίστριας χάνει τη δουλειά του σε ένα παρατηρητήριο πτηνών. Αγορστικά διατροφικά είδη εξαφανίζονται από τα χωράφια και οι συνεισές από την αγορά. Ο ροδόνας του νησιού υποβαθμίζεται αιωνίδια και μια μέρα το ποταμάκι δίπλα στο σπίτι της αφηγήτριας είναι καλυμμένο από ρέοντα ροδοπέταλα, ώσπου αυτά να ξεπλυθούν στη θάλασσα – σκνήνη αβασταχτής ομορφιάς μέσα στη φρίκη της. Χάνονται κάποια στιγμή ακόμα και οι εποχές, όταν η εξαφάνιση των ημερολογίων επιφέρει το πάγωμα του χρόνου και βρισκόμαστε έτσι σε έναν διαρκά χειμώνα.

Οι λέξεις και τα πράγματα

Η απώλεια θα επεκταθεί κατά τη ροή του βιβλίου για να καλύψει περισσότερο αφηρημένα πράγματα, όπως τα μυθιστορήματα και εν γένει τα βιβλία, αργότερα τις λέξεις και τον ίδιο τον έναρθο λόγο: η πραγματικότητα δεν αντιστοιχεί πια στην αρθρωμένη σκέψη, οι συμπεριφορές ξεχνιούνται, οι κοινωνικές επαφές αποσπαθώνονται, οι χειρονομίες της καθημερινότητας τίθενται σε παρένθεση. Είναι αυτές οι σελίδες που καθιστούν το βιβλίο επίκαιρο, απεικονίζοντας την κατάλυση στις μέρες μας των ποικίλων σταθερών που συναποτελούν την κοινωνική συνθήκη. Στο τέλος αρχίζουν να εξαφανίζονται και ανθρώπινα μέλη, σε μια κάπως φρικιαστική, ίσως υπερβολικά εξπρεσιονιστική απεικόνιση της ήττας του ανθρώπινου είδους.

Οι κάτοικοι του νησιού – ανάμεσά τους και η νεαρή αφηγήτρια που συμβαίνει να είναι συγγραφέας – αποδέχονται στωικά τις εξαφανίσεις, ως κάτι εξωγενές, κάτι που επιβάλλει η μοίρα. Προσαρμόζονται απροσδόκπα εύκολα στις νέες συνθήκες, αν και συχνά αποστερούνται προσωπικά αντικείμενα – φωτογραφίες, κειμήλια, το δακτυλίδι του γάμου, η αλληλογραφία τους. Μοιάζει σαν η προσωπική και συλλογική ιστορία τους να σβήνεται οριστικά. Κάτι ακόμη χειρότερο, είναι πρόθυμοι να συναινέσουν στην εξαφάνιση, έως και να συμβάλουν σε αυτήν, καίγοντας λ.χ. σε μαζικές πυρές τα βιβλία τους όταν έρθει η ώρα.

Η πρωίδα χάνει τους γονείς της τον έναν μετά τον άλλον και ζει ολομόναχη πια στο μεγάλο πατρικό της. Στο υπόγειο βρίσκεται το εργαστήριο της μητέρας της που ήταν γλύπτρια και που σε μια προσπάθεια διατήρησης της μνήμης των πραγμάτων είχε κρύψει πολλά και διάφορα μέσα σε γλυπτά της. Γιατί, περιέργως, υπάρχει και αντίσταση – παράνομη, μυστική, πάντως αντίσταση. Υπάρχουν άνθρωποι που θυμούνται ακόμη πράγματα, τις λειτουργίες και τη χρησιμότητά τους. Και αυτούς τους ανθρώπους, επιχειρεί να τους εξαφανίσει σε διαδοχικές επιδρομές, η αστυνομία της μνήμης που φηγογράφει

στον τίτλο του βιβλίου. Με άλλα λόγια, οι άνθρωποι καθίστανται ένοχοι για την ίδια τους τη μνήμη – και συνεπώς την ιστορία. Οι ύποπτοι συλλαμβάνονται και εξαφανίζονται προς άγνωστη κατεύθυνση. Άλλοι καταφέρνουν να κρυφτούν σε άγνωστα μέρη. Υπάρχει κάποιο δίκτυο αντιφρονούντων στο νησί, αλλά κανείς δεν ξέρει πολλά γι' αυτό. Και σπανιότερα συμβαίνουν φυγαδεύσεις, παρά το ότι τα πλεούμενα έχουν εξαφανιστεί κι αυτά.

Ένα νέο οικοσύστημα

Σε ένα απαραιχώμένο φερμιπόουτ ζει ένας γέροντας, σύζυγος της πεθαμένης παραμύθιας της πρωίδας. Με αυτόν θα αναπτυχθεί μια σχέση αλληλοβοήθειας, στήριξης και απλής παρέας. Μαστορεύουν ή μαγειρεύουν μαζί, ψωνίζουν ο ένας για τον άλλον, αναθυμούνται τα λίγα που επιβιώνουν στη μνήμη. Όταν, σε έναν σεισμό και στο επακόλουθο τσουνάμι το φερμιπόουτ βυθίζεται, ο γέροντας θα μετακομίσει στο σπίτι της πρωίδας. Εκεί, σε ένα ειδικά διασκευασμένο δωμάτιο, παρεπιδηεί εδώ και καιρό, κρυμμένος ως ύποπτος μνήμης, ο Ρ., επιμελητής των βιβλίων της και καλός φίλος. Γίνονται

αναπόφευκτα εραστής. Είναι ένας άνθρωπος που διατηρεί σχεδόν ατόφεις τις αναμνήσεις του και κάθε τόσο επιχειρεί να ανασκαλεύει ξεχασμένες αισθήσεις αλλά και πρακτικές γνώσεις. Την παρακινεί να αναζητήσει μνήμες στα γλυπτά και τα κρυμμένα αντικείμενα της μητέρας της. Την πείζει να συνεχίσει να γράφει, αν και η πρωίδα μας δεν βρίσκει το λόγο – αργότερα μάλλον θα βρούμε ούτε τις λέξεις που αντιστοιχούν στη συρρικνωμένη γύρω της πραγματικότητα.

Οι τρεις τους συγκροτούν ένα είδος άτυπου κοινωνικού μορφώματος – ένα οικοσύστημα στο οποίο προστίθεται ο σκύλος των γειτόνων που έχουν συλλεγεί από την αστυνομία της μνήμης. Ο γέροντας μάλλον, με κίνδυνο της ζωής του, μεταφέρει μνημματα στη σύζυγο του Ρ. που έχει μόλις φέρει στον κόσμο μια παιδί. Αγωνίζονται να επιβιώσουν κρυμμένοι από την αστυνομία της μνήμης, και η Γιόκο Ογκάουα καταφέρνει, κατά την ιαπωνική συγγραφική παράδοση, με ελαχίστες ακριβόλογες πινελιές και ένα είδος ονειρικής αφήγησης, να εκμαιεύει αισθήματα και συνεπώς συγκίνηση από τον αναγνώστη. Έτσι, παράλληλα με την

Γιόκο Ογκάουα Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

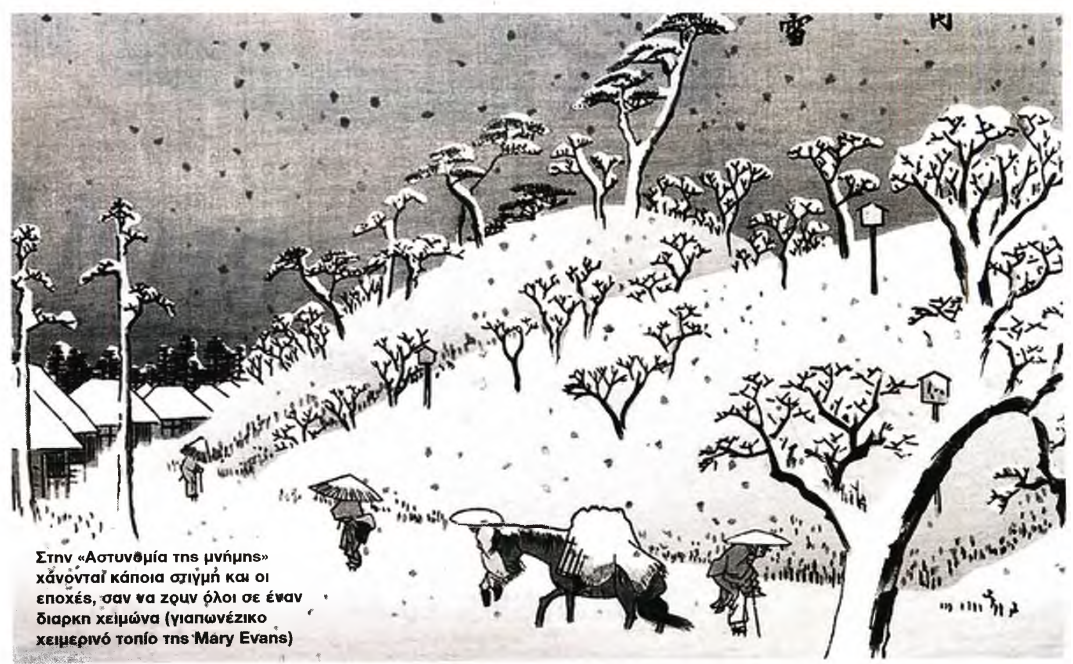
Μπρ. Χίλντα Παπαδημητρίου Εκδ. Πατάκι, σελ. 372, 2021 Τιμή 17,70 ευρώ

εκτύλιξη της σκοτεινής αυτής αλληγορίας, η ανθρώπινη μοιάζει να βασιλεύει σε τελευταία ανάλυση. Σε πολύ τελευταία ωστόσο.

Και η καθημερινότητα επιβιώνει επίσης, όσο κοιτσουρεμένη κι αν είναι. Η πρωίδα αλλάζει δουλειά μετά την απαξίωση του επαγγέλματος της συγγραφέως [σας θυμίζει κάτι αυτό;] και γίνεται δακτυλογράφος σε έναν εμπορικό οίκο. Στο μεταξύ ο Ρ. έχει επιμεληθεί το βιβλίο που αυτή έγραφε πριν αποδράσει από τον εκδοτικό οίκο για να αποφύγει τη σύλληψή του. Αφορά προφανώς [και μάλλον ατυχώς] μια άλλη αλληγορική ιστορία απαλοτρίωσης της μνήμης, καθώς η εκεί πρωίδα είναι μαθητευόμενη δακτυλογράφος που απαγγέλει και κρύβεται στο κρηματοκιβώτιο μιας εκκλησίας από τον δάσκαλό της. Εκεί αυτός την κρατά σε απόλυτη απομόνωση, σε δουλική σωματική εξάρτηση, παρά με απαξιωμένες γραφομηχανές που τα πλήκτρα τους δεν λειτουργούν. Η εγκλιβωμένη αυτή αφήγηση είναι δοσμένη κομματιαστά και οι αντιστοιχίσεις με την κατάσταση της αφηγήτριας μάλλον υπερβολικά προφανείς. Θα το μούσα

Γιόκο Ογκάουα Απώλεια των πραγμάτων, λέξεων και της μνήμης

Μια αλληγορία της γιαπωνέζας συγγραφέως [γεν. 1962] για τα πράγματα που χάνονται γύρω μας, γραμμένη πριν από τρεις δεκαετίες, με συμπαραδηλώσεις για την παρούσα πανδημία

Στην «Αστυνομία της μνήμης» χάνονται κάποια στιγμή και οι εποχές, σαν να ζουν όλοι σε έναν διαρκή χειμώνα (γιαπωνέζικο χειμερινό τοπίο της Mary Evans)

μάλιστα να πω ότι απλούστατα δεν χρειάζονται. Επιβαρύνουν πολύ την οικονομία του βιβλίου με στοιχεία φανταστικής γοθτικής αφήγησης, και δεν προσθέτουν τίποτα ιδιαίτερο.

Επινοητικότητα και σκληρά γεγονότα

Δεν θέλω να επιβαρύνω λοιπόν κι εγώ τον επίδοξο αναγνώστη. Θα πω μόνο, αναζητώντας πηγές επιρροής και έμπνευσης για τη συγγραφέα, ότι το βιβλίο γράφεται περί το 1992-93, όταν στη διεθνή οικολογική προβληματική είχε προεξέκρουσα θέση μαζί με την Κλιματική Αλλαγή, ως απότοκος και της περίφημης Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης του Ρίο, η απώλεια της βιοποικιλότητας και οι επικείμενες μαζικές εξαφανίσεις ειδών. Επίσης, ψηλά στην ατζέντα της σύγχρονης εποχής ήταν – και παραμένει υπό άλλους όρους – η κεφαλαιακή απαξίωση, η τεχνολογική επτάχυνση και συνεπώς η καταστροφική των άχρηστων πλέον πραγμάτων με αντικατάστασή τους από άλλα, προκειμένου να συνεχισθεί απρόσκοπτη η αέναη Αναπτυξιακή Διαδικασία. Στο μεταξύ μάθαμε καλά το πόσο γρήγορα απαξιώνονται οι λέξεις, η σκέψη και ανθρώπινη προβληματική στην αέναη κούρσα προς τα μπρος. Όλα τούτα πιθανώς επηρέασαν νοήμονες συγγραφείς που ψάχνουν την έμπνευση στα σκληρά γεγονότα, όπως εν προκειμένω η Ογκάουα. Κάνουν δε το καλομεταφρασμένο από τη Χίλντα Παπαδημητρίου αυτό βιβλίο δραματικά επικαιρικό, και διόλου «επιστημονικής φαντασίας» όπως θέλησαν κάποιοι αμήχανοι κριτικοί για λόγους ευκολίας. Φυσικά η συγγραφέας δεν γνώριζε πριν από τρεις δεκαετίες τα περί κορωνοϊού, αλλά η διαίσθησή της ταιριάζει γάντι εν προκειμένω.

Πάντως, μέσα από την αβύσταχτη σκοτεινιά προβάλλει μια αχτίδα φωτός όταν υπονοείται ότι με την εξαφάνιση των πάντων ο Ρ., ίσως και άλλοι κρυπτόμενοι, θα μπορούσαν να αποδράσουν από τις κρυψάνες τους κουβαλώντας τις σκευές της μνήμης τους περίπου ατόφιες. Δεν θα το 'λεγες και λίγο...

